

Освітні робочі програми в навчально-методичному супроводі вивчення дисциплін у закладах вищої освіти (аналітичний огляд)**Яцура Михайло Михайлович¹***Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна*E-mail: yatcura1940@gmail.comORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8064-6466>**Гамарник Анна Михайлівна²***Івано-Франківський національний медичний університет, Івано-Франківськ, Україна*E-mail: gam.anna.vip@gmail.comORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-6443-028>**Рачій Богдан Іванович³***Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна*E-mail: Bogdan.rachiy@pnu.edu.uaORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8895-0737>**Ємельянова Дар'я Володимирівна⁴***Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна*E-mail: dashenka280384@ukr.netORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-2743-3191>

Researcher ID AAF-2458-2021

Тадеуш Ольга Харлампіївна⁵*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна*E-mail: olga2445@ukr.netORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3284-6137>

Scopus ID 6507145939

Створення методичного супроводу навчальних дисциплін є сьогодні актуальною проблемою організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Як відомо, методичний супровід вивчення навчальної дисципліни складається із чотирьох самостійних методичних документів: освітньої програми навчальної дисципліни, робочої програми навчальної дисципліни, силлабусу та електронного навчально-методичного комплексу дисципліни. Метою проведеного дослідження є порівняльний аналіз цих документів для визначення їх ролі в організації освітнього процесу. Освітня програма навчальної дисципліни є основним нормативним документом, що визначає місце і значення дисципліни в реалізації освітньо-професійної підготовки студента, її зміст, обсяг знань, умінь і навичок, що визначаються відповідними компетентностями, а також послідовність й організаційні форми вивчення навчальної дисципліни. Вона розробляється одним із високоосвічених викладачів кафедри, обговорюється на засіданні кафедри і ухвалюється нею, після чого стає робочим методичним документом кафедри. На основі порівняльного аналізу структури та змісту освітньої програми, робочої програми навчальної дисципліни, силлабусу та навчально-методичного комплексу

¹ кандидат фізико-математичних наук, доцент, професор кафедри матеріалознавства і новітніх технологій Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

² кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри медичної інформатики, медичної та біологічної фізики Івано-Франківського національного медичного університету

³ доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри матеріалознавства і новітніх технологій Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

⁴ кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

⁵ кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри фізики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

дисципліни, які є основними компонентами навчально-методичного супроводу вивчення дисципліни, встановлено, що всі складники робочої програми навчальної дисципліни в тій чи тій формі повторюються в силлабусі й навчально-методичному комплексі дисципліни. Щоправда, на відміну від робочої програми навчальної дисципліни, у двох останніх методичних компонентах, ці складники містять велике змістове навантаження, необхідне у навчальній роботі студентів. Окрім того, інформацією, яка міститься в силлабусі й навчально-методичному комплексі дисципліни, студент може скористатися будь-коли, оскільки ці документи містяться в електронній формі на сайтах бібліотек закладів вищої освіти і кафедр, яким належать дисципліни, а робоча програма навчальної дисципліни зберігається в паперовому вигляді на кафедрі і доступ студентів до неї обмежений. Проведений порівняльний аналіз дає підстави висновку, що робоча програма навчальної дисципліни не є необхідною ланкою в методичному супроводі вивчення дисципліни.

Ключові слова: освітня програма навчальної дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни, силлабус, навчально-методичний комплекс.

Вступ. Створення методичного супроводу навчальних дисциплін є актуальною проблемою у закладах вищої освіти. Як відомо, методичний супровід вивчення навчальної дисципліни складається із чотирьох самостійних методичних документів: освітньої програми навчальної дисципліни, робочої програми навчальної дисципліни, силлабусу та електронного навчально-методичного комплексу дисципліни. Зупинимось на змісті і призначенні цих документів.

Освітня програма навчальної дисципліни є основним науково-теоретичним нормативним документом, що визначає місце і значення дисципліни в реалізації освітньо-професійної підготовки студента, її зміст, обсяг знань, умінь і навичок, що відповідають відповідним компетентностям, якими повинен оволодіти майбутній фахівець, послідовність і організаційні форми вивчення навчальної дисципліни. Вона розробляється одним із високоосвічених викладачів кафедри, обговорюється на засіданні кафедри і ухвалюється нею, після чого стає робочим методичним документом для кафедри і викладача (Болюбаш, 1997).

Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти, яка визначає місце кожної дисципліни в системі підготовки фахівців, мету і завдання її вивчення, зміст навчального матеріалу, основні форми організації навчання та методи контролю й оцінювання навчальної роботи студента. Вона розробляється викладачем, якому доручено вести цю дисципліну. на основі освітньої програми навчальної дисципліни та навчального плану на період його дії, обговорюється на засіданні кафедри, ухвалюється нею і також є методичним документом для кафедри і викладача, який забезпечує викладання даної дисципліни (Болюбаш, 1997).

Силлабус – один із сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, що разом із впровадженням новітніх систем дистанційного навчання, а також з удосконаленням освітніх навчальних програм викладання дисциплін, забезпечує подальше удосконалення освітньо-виховного процесу та його доступність. По суті, силлабус – це розроблена викладачем спеціальна програма для навчання і виховання студентів з кожної дисципліни, яка за потреби, оновлюється на початок навчального року (Яцура, Гамарник, Тадеуш, Ємельянова, 2020; Яцура, 2019; Нурманбетова, Нефёдова 2011; Ваганова, Хижная, Трутанова, Гладкова, Лунева, 2016; Хаустов, Гордієнко, Бачинський, Поручіков, Колотілов, 2019; Яцура, Гамарник, Рачій, 2020). Отже, силлабус – документ, який готується для студента і тільки для студента.

Розробляється силлабус на основі освітньо-професійної програми напряму підготовки фахівця того чи того рівня, робочого навчального плану, освітньої навчальної та робочої навчальної програми дисципліни.

Метою електронного навчально-методичного комплексу є реалізація освітніх і виховних завдань, що впливають із освітньо-професійної програми напряму підготовки фахівців. Зазначений комплекс повинен забезпечити всі основні етапи освітнього процесу, а саме: надання необхідної навчальної інформації у формі максимально можливої для сприйняття, набуття, закріплення і вдосконалення знань, умінь і навичок, їх застосування на практиці, тобто навчально-методичний комплекс повинен сприяти набуттю компетентностей, необхідних майбутнім фахівцям того чи того рівня освіти (Яцура, Гамарник, Рачій, 2020; Яцура, Гамарник, Рачій, 2018; Жорнова, 2012; Сисоєва, Лещенко, 2009; Мисліцька 2015). Отже, електронний навчально-методичний комплекс, як і силлабус, готується для студента.

Мета дослідження: визначити значення і роль робочої програми навчальної дисципліни в системі методичного супроводу вивчення дисципліни. Зупинимось на ролі й значенні в навчально-методичному супроводі вивчення дисципліни перших двох методичних документів: освітньої навчальної програми і робочої програми навчальної дисципліни.

Оскільки освітня програма навчальної дисципліни є первинним документом серед складників методичного супроводу вивчення дисципліни, її роль незмінна і зрозуміла, то вона обговоренню не підлягає. Вимагає обговорення і аналізу структура, зміст та значення робочої програми навчальної дисципліни, яка протягом багатьох років сприймається без будь-яких застережень. Однак, зі зміною акцентів в освітньому процесі за останні роки, роль робочої програми навчальної дисципліни в методичному супроводі вивчення дисципліни, в порівнянні з такими елементами навчально-методичного забезпечення, як силлабус і навчально-методичний комплекс, істотно змінилася. З'явилася необхідність провести порівняльний аналіз структури, змісту та призначення робочої програми навчальної дисципліни, силлабусу та навчально-методичного комплексу і на цій основі визначити значення і роль робочої навчальної програми дисципліни в системі методичного супроводу вивчення дисципліни, що і стало, метою проведеного дослідження.

Результати дослідження. Проблеми навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах вищої освіти є об'єктом дослідження впродовж багатьох років. Так, теоретичним і практичним проблемам створення навчально-методичних комплексів дисциплін, які практично є основою методичного забезпечення освітнього процесу, присвячені наукові роботи М. Степка, О. Жорнової, Я. Болюбаша, Я. Рудик, А. Кузьмінського, О. Сисоевої і ряду інших науковців. Зміст, структура і значення силлабусу в навчальному процесі розглядалися в наукових роботах М. Груздевої, Д. Нурманбетової, Л. Нефедової, Н. Савушкіна, О. Абдулліна, С. Кара, Т. Добудько, О. Ваганової, А. Трутнева, А. Хижної, М. Гладкова та інших. Наукових робіт, в яких би об'єктом дослідження була б робоча програма навчальних дисциплін немає, за виключенням роботи Я. Болюбаша (Болюбаш, 1997), де подано означення робочої програми навчальної дисципліни. Існують положення та методичні рекомендації, підготовлені закладами вищої освіти, щодо розробки робочих програм навчальних дисциплін, з якими можна ознайомитися на сайтах закладів вищої освіти. Отже, зробити порівняльний аналіз робочої програми навчальної дисципліни, силлабусу і навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни не складає ніяких труднощів.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалами і методами дослідження слугували складники методичного супроводу вивчення курсу загальної фізики, розділу «Оптика»: освітні програми навчальної дисципліни, робочої програми навчальної дисципліни, силлабусу, електронного навчально-методичного комплексу дисципліни та їх аналізу на основі досвіду роботи авторів у вищій школі.

Результати дослідження та їх обговорення. Зупинимось на структурі робочої програми навчальної дисципліни (загальний курс фізики, розділ четвертий «Оптика») та на її змісті.

На титульному аркуші робочої програми навчальної дисципліни вказується повна юридична адреса закладу вищої освіти, назва кафедри, якій належить дисципліна, назва дисципліни, напрям підготовки фахівців (шифр, назва і рівень підготовки), назва факультету (інституту), місце знаходження закладу вищої освіти та рік розробки робочої програми навчальної дисципліни. В правому верхньому кутку – місце для підпису документа проректором з науково-педагогічної роботи закладу вищої освіти. Очевидно, що наявність підпису проректора засвідчує важливість означеного документа. Принагідно зауважимо, що така сама інформація, окрім підпису проректора, міститься і на титульних аркушах силлабусу та навчально-методичного комплексу дисципліни.

На другій сторінці робочої програми навчальної дисципліни знову наведено назву дисципліни, для якої розроблена робоча програма, напрям підготовки фахівців (шифр, назву, рівень підготовки), прізвище ім'я та по батькові розробника документа, його посаду, наукову ступінь і вчене звання. Оскільки робоча програма навчальної дисципліни розглядається і ухвалюється на засіданнях кафедри та методичної комісії факультету (інституту), на цій самій сторінці містяться підписи завідувача кафедри і голови методичної комісії та номери протоколів і дати їх ухвали. Отже, друга сторінка мало чим відрізняється від першої, крім наявності підписів.

На третій сторінці міститься опис навчальної дисципліни, представлений у вигляді таблиці із трьох колонок, у яких зазначено:

1-а колонка – кількість кредитів та змістових модулів, індивідуальні дослідні завдання, загальна кількість годин, кількість тижневих аудиторних годин і кількість годин самостійної роботи студента, навіть вказується співвідношення кількості аудиторних годин до кількості годин самостійної роботи;

2-а колонка – галузь знань (шифр і назва), напрям підготовки (шифр і назва), спеціальність (назва) і освітньо-кваліфікаційний рівень;

3-я колонка – характеристика дисципліни: денна/заочна форма навчання, нормативна/вибіркова, рік підготовки, семестр, кількість годин, відведених на лекції, практичні, семінарські, лабораторні роботи, на виконання самостійних робіт й індивідуальні завдання та вид контролю: залік, іспит.

Аналіз інформації, що містить третя сторінка засвідчує, що подібна інформація міститься як у силлабусі, так і в навчально-методичному комплексі дисципліни в повному обсязі, оскільки вона в відповідає робочому навчального плану.

Четверта сторінка робочої програми навчальної дисципліни знайомить читача з метою і завданням навчальної дисципліни. Слід зауважити, що подібні розділи є і в силлабусі, і в навчально-методичному комплексі. Щоправда, в останніх двох методичних документах цей розділ формулюється у вигляді двох розділів: «Мета і цілі вивчення дисципліни» та «Результати навчання (компетентності)», яких студент повинен набути впродовж вивчення цієї дисципліни. Але основна різниця полягає не в цьому, а в тому, що розподіл мети і завдання дисципліни на дві окремі компоненти дає можливість сформулювати мету, цілі і компетентності більш конкретно і зрозуміло, що зроблено в силлабусі й навчально-методичному комплексі.

Далі в робочій програмі навчальної дисципліни наводиться в повному форматі програма дисципліни (розділ 3-й). У силлабусі програму навчальної дисципліни подано в розділі «Організація навчання (курсу) дисципліни», а в навчально-методичному комплексі подається окремим розділом.

Особливим розділом робочої програми навчальної дисципліни є розділ 4-й – «Структура навчальної дисципліни», де у вигляді таблиці розписано за змістовими модулями теми лекцій, практичних/семінарських, лабораторних, індивідуальних та самостійних робіт та кількість годин, які відводяться для їх виконання. У силлабусі й навчально-методичному комплексі означеному розділу відповідає розділ «Організація навчання курсу (дисципліни)», де вказана тематика курсу: лекції, практичні, семінари, лабораторні роботи та самостійна робота. Для кожного із видів занять вказано кількість годин для їх виконання. Порівняльний аналіз показує, що розділ силлабусу і навчально-методичного комплексу «Організація навчання курсу (дисципліни)» несе суттєве смислове навантаження, яке необхідне студенту у процесі вивчення дисципліни. У 5-ому, 6-ому, 7-му і 8-му розділах робочої програми навчальної дисципліни сухо (у вигляді переліку) наводяться теми практичних/семінарських занять, лабораторних та самостійних робіт. Дев'ятий і десятий розділи робочої програми навчальної дисципліни позначено як «Індивідуальні завдання» та «Методи навчання» відповідно, в яких констатується, що індивідуальними завданнями є написання реферату, домашнє розв'язування задач (у випадку природничих дисциплін), підготовка виступів на семінарі тощо, а в методах навчання перераховується, що це є: лекції, практичні й семінарські заняття, лабораторні роботи, реферати, співбесіди тощо. В наступному 11-му розділі «Методи контролю» також перераховуються методи контролю знань студентів: тестування, здача домашніх завдань, контрольні роботи, захист рефератів, колоквіуми, синтези, іспити, тоді як у силлабусі й навчально-методичному комплексі розкривається зміст кожного із видів контролю і механізми їх реалізації.

Окремим розділом робочої програми навчальної дисципліни є «Методичне забезпечення дисципліни», де тільки названо елементи навчально-методичного супроводу вивчення дисципліни. Так, у робочій програмі дисципліни, яка знаходиться на сайті кафедри одного із закладів вищої освіти розділ «Методичне забезпечення дисципліни» представлений таким чином:

1. Медійні матеріали для читання лекцій.

2. Завдання для синтезів, колоквіумів, контрольних робіт і модульних робіт та семестрового екзамену.

3. Інструкції до лабораторних робіт, видані окремою книгою.

4. Запитання для тестової перевірки знань.

5. Тести для контролю знань студентів.

Очевидно, що користі від такого подання елементів методичного забезпечення, якщо студент не може знати їх зміст і скористатися ними, небагато.

У силлабусі чи в навчально-методичному комплексі не тільки подано всі ці й інші елементи методичного супроводу вивчення дисципліни, але вони також наповнені певним змістом і в повному обсязі доступні (в електронному варіанті) для використання їх студентами. Так, наприклад, методичні поради щодо домашнього розв'язування задач, виконання контрольних робіт, написання і оформлення рефератів, підготовки до практичних занять/семінарів, виконання лабораторних робіт, тести для

поточного, рубіжного і підсумкового контролю знань, тести для перевірки теоретичної готовності студентів до виконання лабораторних робіт тощо, що містяться як у силлабусі, так і в навчально-методичному комплексі із загального курсу фізики, розділ четвертий «Оптика», які можна вільно знайти на сайтах наукової бібліотеки і кафедри матеріалознавства та новітніх технологій Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і скористатися ними в будь-який час за потреб.

Передостаннім розділом робочої програми навчальної дисципліни є «Рекомендована література». Сам факт існування такого розділу сумніву не викликає, оскільки він повинен бути присутнім у будь-якому елементі навчально-методичного супроводу вивчення дисципліни. Сумнів викликає останній розділ робочої програми «Інформаційні ресурси», який за своїм змістом майже нічим не відрізняється від розділу «Рекомендована література».

Насамкінець, не є секретом, що викладачі вищої школи як і студенти вкрай рідко «спілкуються» з робочою програмою навчальної дисципліни. Згадують про неї переважно на початку навчального року, коли виникає необхідність «оновлення» її, по завершенні терміну дії робочої програми, при внесенні змін до навчального плану, затвердженні нових стандартів вищої освіти та нової редакції освітньо-професійної програми, зміні викладача, який викладає цю дисципліну тощо. Згадують про робочу програму навчальної дисципліни і під час різного виду моніторингу роботи кафедри/факультету/інституту.

Висновки. Порівняльний аналіз структури і змісту «Робочої програми навчальної дисципліни», «Силлабусу» та «Навчально-методичного комплексу» свідчить, що із розробкою останніх і введенням їх у використання, «Робоча програма навчальної дисципліни», не дивлячись на те, що вона продовжує іменуватися нормативним документом закладу вищої освіти, вичерпала свій ресурс і не є необхідною ланкою в системі методичного супроводу вивчення дисципліни. В подальшому об'єктами порівняльного аналізу можуть стати силлабус і навчально-методичний комплекс дисципліни.

Досвід, отриманий у процесі співробітництва з колегами Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника використовується для створення навчально-методичного супроводу вивчення навчальних дисциплін, які викладають співавтори дослідження з Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Література

Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. Навч. посібник. Київ: ВВП «Компас», 1997. 64 с.

Ваганова О. И., Хижная А. В., Трутанова А. В., Гладкова М. Н., Лунова Ю. Б. Силлабус как средство организации самостоятельной работы студентов. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2016. № 11-5. С. 968-970.

Жорнова О. І. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: усталені нормативи та сучасні вимоги. *Вісник Книжкової палати*, 2012. № 2. С. 6–9.

Мислицька Н. А. Теоретичні основи проектування НМКД у вищому навчальному закладі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів, 2015. № 127. С. 120-131.

Нурманбетова Д. Н., Нефедова Л. В. Методические рекомендации по разработке силлабусов. Издание третье, переработанное и дополненное. Астана: ЕНУ имени Л. Н. Гумилева, 2011. 40 с.

Сисоєва О. А., Лещенко С. Д. Розробка та створення електронного навчально-методичного комплексу [Електронний ресурс]. URL: http://ito.vspu.net/SAIT/inst kaf/kafedru/matem fizuka tex osv/www/Naukova_robota/data/Konferenciya.Su soeva_Lescenko.html, 2009.

Хаустов М. М., Гордієнко Н. О., Бачинський Р. О., Поручіков В. В., Колотілов О. В. Syllabus: Організація самостійної роботи студента. *Впровадження інноваційних технологій організації навчального процесу у ХНМУ- провідний шлях підвищення якості вищої методичної освіти*: Матеріали ІІІ навчально-методичної конференції ХНМУ, м. Харків, 30 січня 2019 року. Харків, 2019. С.119-121.

Яцура М. М., Гамарник А. М., Рачій Б. І. Навчально-методичний комплекс з оптики (НМКО). *Освітні обрії*. Ів.-Франківськ, 2020. № 2. С. 120-127.

Яцура М. М., Гамарник А. М., Рачій Б. І. Навчально-методичний комплекс з оптики (НМКО). Сайт наукової бібліотеки ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2018. URL: <http://lib.pnu.edu.ua>.

Яцура М. М. Силлабус. Загальний курс фізики. Розділ 3-ій Оптика. Сп. «Фізика та астрономія», 2019. Сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника URL: <http://lib.pnu.edu.ua>.

Яцура М. М., Гамарник А. М., Тадеуш О. Х., Ємельянова Д. В. Силлабус: структура, зміст і його значення для навчально-виховного процесу студентів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса, 2020. Вип. 3 (132). С. 133-141

Defining the role of the educational program in the educational and methodological support of the study of disciplines in higher education institutions (Review)

Yatsura Mykhailo⁶

Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Gamarnyk Anna⁷

Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Rachiy Bohdan⁸

Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Yemelyanova Darya⁹

State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

Tadeush Olga¹⁰

State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

At the moment, the creation of methodological support for academic disciplines is an urgent problem of organizing the educational process in higher education institutions. As you know, the methodological support for the study of an academic discipline consists of four independent methodological documents: the program of the academic discipline, the working program of the academic discipline, the syllabus and the electronic educational and methodological complex of the discipline. The purpose of the study is a comparative analysis of these documents to determine their role in the organization of the educational process. The program of the academic discipline is the main normative document that determines the place and significance of the discipline in the implementation of the educational and professional training of the student, its content, the amount of knowledge, skills and abilities determined by the relevant competencies, as well as the sequence and organizational forms of studying the academic discipline. It is developed by one of the highly educated teachers of the department, discussed at a meeting of the department and approved by it, after which it becomes a working methodological document of the department. Based on a comparative analysis of the structure and content of the program, work program, syllabus and educational-methodological complex of the discipline, which are the main components of educational and methodological support for the study of the discipline, it has been established that all components of the work program in one form or another are repeated in the syllabus and educational-methodological complex discipline. At the same time, in contrast to the work

⁶ *Candidate of Physical and Mathematical Sciences (PhD in Physics and Mathematics), Associate Professor, Professor of the Department of Materials Science and Advanced Technologies at the Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk*

⁷ *Candidate of Physical and Mathematical Sciences (PhD in Physics and Mathematics), Associate Professor, Associate Professor of Medical Informatics, Medical and Biological Physics at the Ivano-Frankivsk National Medical University*

⁸ *Doctor of Physical of Mathematical Sciences, Professor, Professor of Department of Materials Science and New Technologies at the Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk*

⁹ *Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Physics and Mathematics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Western and Oriental Languages and Methods of Their Teaching at the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"*

¹⁰ *Candidate of Physical and Mathematical Sciences (PhD in Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of Physics at the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"*

program of the discipline, in the last two methodological components, these components have a large semantic content that is necessary in the educational work of students. In addition, the information contained in the syllabus and the educational-methodical complex of the discipline, the student can use at any time, since these documents are contained in electronic form on the websites of libraries of higher educational institutions and departments, which own the discipline, and the work program of the discipline is stored in paper form at the department and students' access to it is limited. The conducted comparative analysis leads to the conclusion that the work program of the academic discipline is not a necessary link in the methodological support of the discipline study.

Keywords: educational program of the discipline, working program of the discipline syllabus, educational and methodical complex.

References

Bolyubash, Ya.Ya. (1997) *Orhanizatsiya navchal'noho protsesu u vyshchych zakladakh osvity. Navch. posibnyk. [Organization of the educational process in higher educational institutions]* Kyiv: VVP Kompas [in Ukrainian].

Khaustov, M.M., Hordiyenko, N.O., Bachyns'kyi, R.O., Poruchikov, V.V., & Kolotilov, O.V. (2019) Syllabus: Orhanizatsiya samostiynoyi roboty studenta. Vprovadzhennya innovatsiynych tekhnolohiy orhanizatsiyi navchal'noho protsesu u KHNMU - providnyy shlyakh pidvyshchennya yakosti vyshchoyi metodychnoyi osvity [Syllabus: Organization of independent student work. Introduction of innovative technologies for the organization of the educational process in KhNMU - the leading way to improve the quality of higher methodological education]. *Proceedings of the LII educational and methodical conference of KhNMU - Materialy LII navchal'no-metodychnoyi konferentsiyi KHNMU.* (pp.119-121). Kharkiv [in Ukrainian].

Myslits'ka, N.A. (2015). Teoretychni osnovy proektuvannya NMKD u vyshchomu navchal'nomu zakladi [Theoretical bases of NMCD design in higher educational institution]. *Visnyk Chernihivs'koho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky. - Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical, 127, 120-131* [in Ukrainian].

Nurmanbetova, D.N. & Nefedova, L.V. (2011) *Metodicheskiye rekomendatsii po razrobotke sillabusov [Methodical recommendations for the development of syllabuses]*. Astana: ENU named after L.N. Gumilyov [in Russian].

Sysoyeva, O.A., & Leshchenko, S.D. (2009). *Rozrobka ta stvorennya elektronnoho navchal'no-metodychnoho kompleksu [Development and creation of an electronic educational and methodical complex]*. Retrieved from http://ito.vspu.net/SAIT/inst_kaf/kafedru/matem_fizuka_tex_osv/www/Naukova_robota/dat [in Ukrainian].

Vaganova, O.I., Khizhnaya, A.V., Trutanova, A.V., Gladkova, M.N., & Luneva, YU.B. (2016) Cillabus kak sredstvo organizatsii samostoyatel'noy raboty studentov. [Syllabus as a means of organizing students' independent work]. *International Mezhdunarodnyy zhurnal prikladnykh i fundamental'nykh issledovaniy - Journal of Applied and Basic Research.* 11-5, 968-970 [in Russian].

Yatsura, M.M., Hamarnyk, A.M., & Rachiy, B.I. (2020). Navchal'no-metodychnyy kompleks z optyky (NMKO). Educational and methodical complex on optics (NMCO). *Osvitni obryi - Educational horizons, 2, 120-127* [in Ukrainian].

Yatsura, M.M., Hamarnyk, A.M., & Rachiy B.I. (2018). Navchal'no-metodychnyy kompleks z optyky (NMKO) [Educational and methodical complex on optics (NMCO)] Sayt naukovoyi biblioteky Prykarpats'koho natsional'noho universytetu imeni Vasylya Stefanyka. Retrieved from <http://lib.pnu.edu.ua> [in Ukrainian].

Yatsura, M.M., Hamarnyk, A.M., Tadeush, O.KH., & Yemel'yanova, D.V. (2020) Syllabus: struktura, zmist i yoho znachennya dlya navchal'no-vykhovnoho protsesu studentiv [Syllabus: structure, content and its significance for the educational process of students]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho. – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after KD Ushynsky.* 3,133-141 [in Ukrainian].

Yatsura, M.M. (2019) Syllabus. Zahal'nyy kurs fizyky. Rozdil 3-iy Optyka. Sp. «Fizyka ta astronomiya [Syllabus. General course of physics. Section 3 Optics. Mr. "Physics and Astronomy"] Sayt naukovoyi biblioteky Prykarpats'koho natsional'noho universytetu imeni Vasylya Stefanyka. Retrieved from <http://lib.pnu.edu.ua> [in Ukrainian].

Zhornova, O.I. (2012). Naukovo-metodychne zabezpechennya navchal'noho protsesu u vyshchiiy shkoli: ustaleni normatyvy ta suchasni vymohy [Scientific and methodological support of the educational process in higher education: established standards and modern requirements]. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty - Bulletin of the Book Chamber*, 2. 6–9 [in Ukrainian].

Accepted: March 19, 2021

